

علل گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس

محراب هداوند میرزایی

فصلنامه مدیریت فرهنگی مطهر، سال هجدهم، شماره ۵۸، پاییز ۱۴۰۰

چکیده

بی ثباتی در خلیج فارس در دهه های گذشته بنا به دلایلی از جمله تفاوت دیدگاهها و برتری طلبی رژیم های منطقه، باز کردن پای قدرتهای بیگانه و تحولاتی مانند انقلاب اسلامی ایران، اشغال افغانستان توسط شوروی، جنگ های ایران و عراق و کویت، اشغال عراق توسط امریکا و وجود داشته و امری مسلم می باشد اما در یکی دو دهه اخیر عامل دیگری نیز به آن اضافه شده که عبارت است از تروریسم تروریسمی که بیشتر مردم عادی را مورد هدف قرار داده و با تلفات سنگین انسانی همراه است و ریشه این تروریسم در کشورهای عرب منطقه خلیج فارس قرار دارد و چاشنی آن عامل مذهبی می باشد. که نه تنها به عنوان عامل بی ثباتی در منطقه خلیج فارس عمل می کند بلکه این بی ثباتی با حوزه های پیرامونی اش گره خورده است و پیش بینی می شود در آینده نزدیک مسئله تروریسم در منطقه حل نشده و تا مدت ها ادامه داشته باشد. این مقاله در پی پاسخ به این سوال است که علل گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس چیست؟ یافته های تحقیق نشان دهنده آن است که درآمدهای نفتی و ثروتمند شدن حامیان تروریسم، گسترش فناوری اطلاعات، حمایت های سیاسی قدرتهای منطقه ای و ویژگیهای جغرافیایی منطقه در این گسترش نقش اساسی دارند.

واژگان کلیدی: تروریسم، مدارس مذهبی، حامیان تروریسم، منطقه خلیج فارس

مقدمه

واژه تروریسم از ریشه لاتین terror به معنی احساس ترس است. ترور در لغت به «ترساندن» و تروریسم به «ارعاب و تهدید»، «ایجاد ترس و وحشت در مردم و تروریست^۱ به «طرفدار ارعاب و تهدید و حکومت زور، معنا شده است» (www.vista.ir.view). باید اذعان نمود سابقه اقدامات تروریستی به دوران باستان می رسد و مختص یک قرن گذشته نیست و بیشتر اقدامات تروریستی در چارچوب تروریسم دولتی نمود داشته است مانند اقدامات امپراتورهای رم و ایران در سرکوب مخالفان سیاسی شان. در فرهنگ و دانشنامه ها، کتب، مجلات مختلف بین المللی تعاریف مختلفی از تروریسم ارائه شده که شباهت های زیادی با هم دارند نگاهی به بعضی از این تعاریف شباهت های بین آنها را بیشتر مشخص می نماید

پاول وینکسون: تروریسم رانوعی از مرگ سیستماتیک و به عنوان وسیله ای برای گسترش ترس و وحشت نزد عموم جامعه برای عنوان کردن خواسته ها و اهداف تعریف کرده است (ولفگانگ براماندل، ۱۳۸۸: ۵۵)

جیس دوریس^{۴۷}:

تروریسم حمله ای است علیه ارزشهای آزادی، دموکراسی و اجرای قانون که از سوی برخی از مردان و زنان جهان (بدون در نظر گرفتن ملیت یا مذهب) انجام می شود (همان: ۵۴)

تروریسم بر اساس قوانین فدرال آمریکا

استفاده غیر قانونی از زور و خشونت علیه افراد یا اموال برای وادار کردن یا ارعاب یک دولت به جمعیت تحت حاکمیت آن و یا هر بخش دیگر متعلق به آن جهت پیشبرد انگیزه ها و اهداف سیاسی یا اجتماعی (WWW.EN.WIKIPEDID.ORG/WIKI/DEFINTION-OF-TERRORISM)

الکس اشمید:

تروریسم یعنی شیوه ایجاد وحشت توسط اقدام خشونت آمیز مکرر توسط افراد، گروهها یا بازیگران دولتی مخفی (یا نیمه مخفی) به دلایل سیاسی، جنایی و غیر عادی در حالی که اهداف مستقیم، اهداف اصلی نیستند (عبداله خانی، ۱۳۸۶، ص ۳۶).

مرکز ملی ضد تروریسم آمریکا

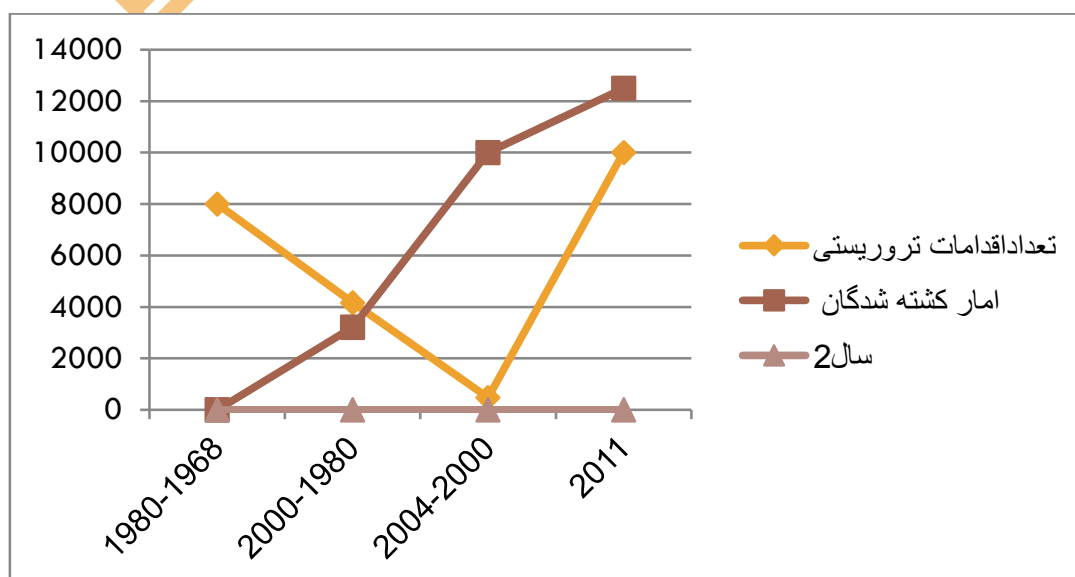
اقدامی از پیش برنامه ریزی شده که توسط یک عامل فروملی یا پنهان و بانگیزه سیاسی، مذهبی، فلسفی یا انگیزه های نمادین فرهنگی به طور خشونت آمیز علیه اهداف غیر مسلح انجام می شود (WWW.TKB.ORG) بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی وزارت امور خارجه ایالات متحده آمریکا (جدول شماره ۱) تروریسم از اواخر قرن ۲۰ به شدت سیر صعودی به خود گرفته و طی دو دهه گذشته درجهان فرا گیر شده است.

جدول شماره ۱ اقدامات تروریستی ۱۹۸۲-۲۰۰۴

سال	تعداد اقدامات تروریستی	آمار کشته شدگان	توضیحات
۱۹۶۸-۱۹۸۰	۸۰۰	--	
۱۹۸۰-۲۰۰۰	۴۱۵۵	۳۲۰۷	۴۸٪ عملیات انتحاری بوده
۲۰۰۰-۲۰۰۴	۴۷۲	۱۰۰۰۰	با کشته شدگان ۱۱ سپتامبر
۲۰۱۱	۱۰۰۰۰	۱۲۵۰۰	۸۰٪ حملات انتحاری بعد از ۱۱ سپتامبر

تنظیم نگارنده براساس منابع مختلف

نمودار اقدامات تروریستی و آمار کشته شدگان حوادث تروریستی در جهان

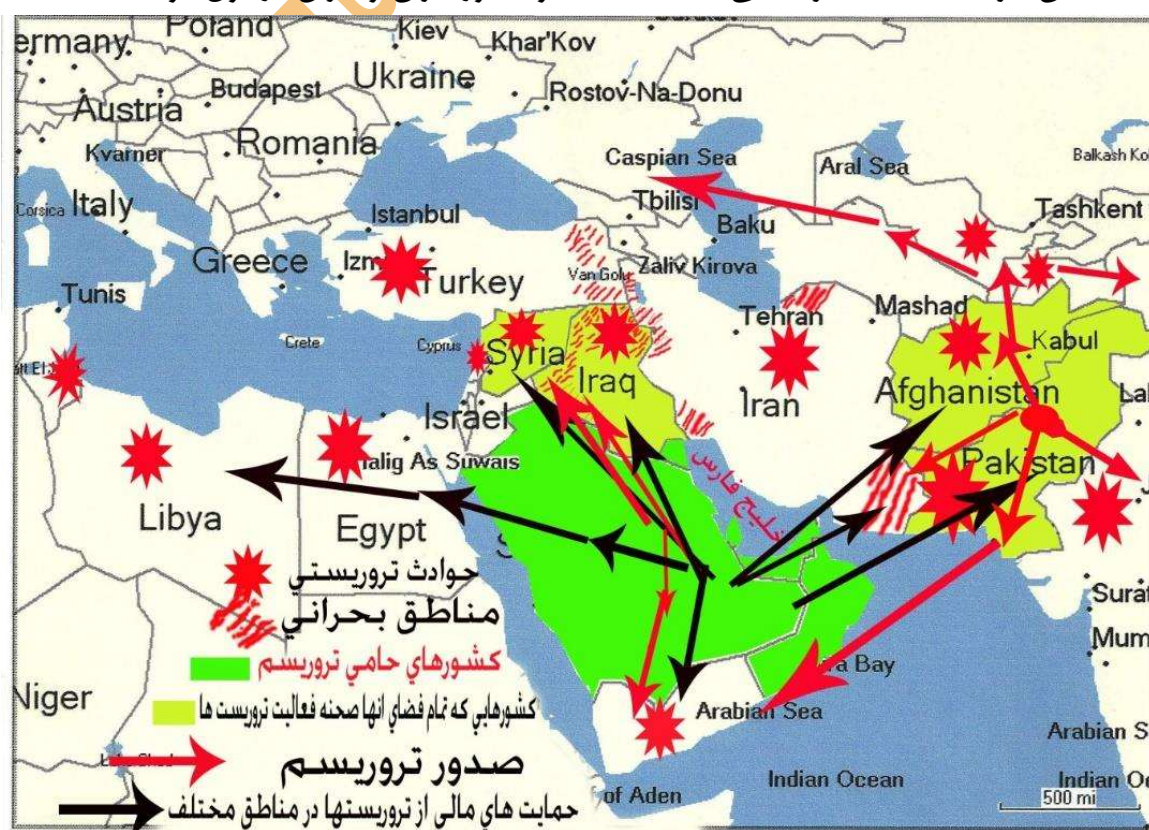
فصلنامه مدیریت فرهنگ مطهر

بروس هافمن از محققان تروریسم در مؤسسه رند عنوان می‌دارد بیش از ۸۰٪ جملات انتحاری از ۱۹۶۸ به بعد پس از ۱۱ سپتامبر رخ داده است (Hoffman: ۲۰۰۵-۲۴) قرائن و شواهد زیادی وجود دارد که حملات تروریستی در بعضی از مناطق طی سالهای گذشته افزایش چشمگیری داشته است و این روند هم اکنون ادامه دارد بطوری که در سال ۲۰۱۱ بیش از ۱۰۰۰۰ حمله تروریستی در ۷۰ کشور جهان بوقوع پیوسته که نتیجه آن ۱۲/۵۰۰ نفر کشته بوده است همچنین مؤسسه تحقیقات صلح سوئد در استکهلم (SIRRI) ۵۷ مناقشه بزرگ و درگیریهای مسلحانه را در سال ۲۰۰۵ در جهان ثبت کرده که از این تعداد ۴ مناقشه بین دولتها بوقوع پیوسته و ۵۳ مورد دیگر برای تصاحب قدرت در کشورها بوده است آفریقا ۱۹ مورد، آسیا ۱۵، خاورمیانه ۱۰، اروپا ۱۸ مورد مناقشه از صحنه های پر تنش در جهان بوده اند (ولفگانگ براماندل، ۱۳۸۸: ۵۹) این درگیری ها به گسترش تروریسم کمک کرده است آمار فوق گویای این مطلب است که خاورمیانه و منطقه خلیج فارس از مناطق مهم دنیا به شمار می آیند همین عامل باعث شده جولانگاهی برای فعالیت تروریست ها باشد. شاید یکی از دلایل آن وجود حامیان ثروتمند تروریسم در این منطقه باشد منطقه خلیج فارس به عنوان زیرسیستم خاور میانه متشکل از ۸ واحد سیاسی ایران، عراق، عربستان، کویت، قطر، امارات، متحده عربی، عمان) است با ۴/۵ میلیون کیلومتر مربع وسعت و ۱۷۱۹۹۷۰۰۰ نفر جمعیت می باشد. وجود مخازن عظیم نفت و گاز در این منطقه و درآمد های سرشاری که از تولید و فروش نفت برای کشورهای کوچک و کم جمعیت عرب منطقه به ارمغان آورده باعث شده این کشور ها علاوه بر صادرات نفت به صادرات تروریسم به کشورهای منطقه، خاور میانه، و حوزه های پیرامونی یعنی شبه قاره هند، آسیای میانه، قفقاز، شمال آفریقا و بطور کلی جهان مبادرت ورزند و برای بعضی از کشورهای دیگر زحماتی را فراهم کرده است این حمایت های مادی و معنوی حامیان تروریست ها به بی ثباتی در منطقه خلیج فارس و خاور میانه منجر شده است

هرچند بی ثباتی در خلیج فارس طی دهه های اخیر وجود داشته است اما وجود تفاوت دیدگاهها در رژیم های برتری طلب منطقه، کشاندن پای قدرتهای بزرگ و بیگانه به خلیج فارس و تحولات مهمی همچون پیروزی انقلاب اسلامی در ایران در سال ۵۷، جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (۱۳۵۹) حمله شوروی به افغانستان و حمله عراق به کویت ۱۹۹۰ منجر به بی ثباتی در خلیج فارس شد علاوه بر حوادث مذکور طی یکی دو دهه گذشته علل دیگری از جمله تروریسم نیز به آن اضافه شد تروریسمی که بیشتر مردم عادی را هدف قرار داده که منجر به تلفات قابل توجهی شده است.

تنظیم نگارنده ۱۳۹۲- نقشه شماره ۱ وضعیت تروریسم و حامیان تروریسم در خلیج فارس و مناطق پیرامونی آن

شواهد نشان می دهد ریشه تروریسم در کشورهای حاشیه جنوب خلیج فارس می باشد که نه تنها به عنوان یکی از عوامل بی ثباتی در منطقه خلیج فارس عمل می کند بلکه مروج بی ثباتی در حوزه های پیرامونی این منطقه و حتی جهان است. هر چند برای ریشه های تروریسم در منطقه خلیج فارس دلایل متعددی وجود دارد که مهمترین آنها حضور قدرتهای بیگانه در منطقه، بی ثباتی و سقوط رژیم های ثابت، اختلافات مذهبی و رقابت قدرتهای منطقه ای می باشد اما در حال حاضر عامل مذهبی نقش مهمی در گسترش تروریسم ایفا می کند و بیش از ۹۰٪ اقدامات تروریستی یا در خاورمیانه اتفاق می افتد یا از آن ریشه می گیرد، با توجه به این که دین غالب مردم این منطقه اسلام (مذهب تسنن و تشیع) است بهانه ای شده برای متهم کردن اسلام این در حالی است که مذهب نمی تواند ریشه تروریسم باشد ولی می تواند به ترویج ترور و خشونت کمک کند مانند اقدامات نفرت انگیز شبکه های تروریستی سلفی القاعده، النصره و که با نام اسلام انجام می شود، باعث شرمندگی مسلمانان در سراسر جهان شده است حال آنکه که اسلام با کشتن افراد بیگانه به هر شکلی مخالف است دو کشور ایران و عراق در طول دو دهه گذشته

قربانیان تروریسم در منطقه خلیج فارس بوده اند طی این مدت در ایران بیش از ۷۰۰۰ هزار نفر شهید شده اند (www.habilian.r) در عراق نیز از ۲۰ مارس ۲۰۰۳ تا ۱۴ مارس ۲۰۱۲ بین ۱۱۲/۰۱۷ نفر تا ۱۲۲/۴۳۸ نفر کشته شده اند از مارس ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸ خشونت بارترین سالهای تروریستی در عراق بوده که ۵۲۰۰۰ کشته در پی داشته است (www.IraQ.Bodycount.org). در مناطق پیرامونی مانند پاکستان (سال ۱۹۹۵ ، ۱۷۸۲ نفر ... ۲۰۳۳ ، ۱۸۹ نفر ... ۲۰۱۰ ، ۱۰۳۴ نفر) افغانستان (از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۲ ، ۱۶۳۷۲ نفر) کشته شده اند بیشترین حوادث در مناطق شیعه نشین در این کشورها روی داده است در حال حاضر عامل مذهبی نقش مهمی را در توسعه و گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس و خاور میانه دارد عاملی که قدرتهای منطقه ای و ابرقدرتها به طور خواسته یا ناخواسته از آن به عنوان عامل فشار جهت رقابت در منطقه و اعمال نفوذ از آن استفاده می کنند. شاید بتوان عنوان نمود که علت اصلی گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس و حوزه های پیرامونی آن مانند خاور میانه ، شبه قاره هند ، آسیای میانه ، قفقاز و ... با چهار عامل مهم و اساسی : در آمد های نفتی ، گسترش فناوری اطلاعات (رسانه ای و فضای سایبر) ، حمایت های سیاسی بعضی قدرتهای منطقه ای و جهانی از تروریست ها ، ویژگیهای جغرافیایی منطقه ، در رابطه است

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر روش ماهیتی تحلیلی توصیفی ، دارد که با استفاده از مشاهدات نگارنده از بعضی حوادث تروریستی در استان سیستان و بلوچستان ، و داده های کتابخانه ای استفاده از کتب ، اسناد ، و اینترنت صورت پذیرفته است در ادامه برای گویا شدن مطالب با استفاده از نرم افزار فتوشاپ نقشه ها ی مورد نیاز ، آماده و به کار گیری شده است .

یافته های تحقیق

۱- درآمدهای نفتی و ثروتمند شدن حامیان تروریسم

جدول شماره ۲ نشان دهنده درآمدهای نفتی کشورهای منطقه خلیج فارس و قیمت نفت طی سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱ است که درآمدهای هنگفت از فروش نفت و در پی آن درآمدهای مازاد از طرف کشورهای کوچک جنوبی خلیج فارس باعث شده کشورهای مذکور در مسایل منطقه ای که فراتر از حدو اندازه آنها می باشد دخالت نمایند مانند دخالت در امور داخلی عراق ، سوریه ، افغانستان و به عنوان مثال عربستان با در آمد نفتی (۳۱۹/۳۰۰) سیصد و نوزده میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلاری در سال ۲۰۱۱ رکود ۲۸۱ میلیارد دلاری فروش خود در سال ۲۰۰۸ را شکست یا کشور کویت طی ۱۲ سال پیاپی تا سال ۲۰۱۱ از مازاد بودجه بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار برخوردار بوده است (www.shana.ir) علاوه بر نفت درآمدهای حاصل از صادرات گاز نیز توان این کشورها را دو چندان نموده است منطقه خلیج فارس دارای ذخایر غنی گاز طبیعی

است بر اساس آمارهای سال ۱۹۹۴ کشورهای خلیج فارس دارای ۴۵/۲ تریلیون متر مکعب ذخیره گاز طبیعی هستند ایران با ۲۱ تریلیون

جدول شماره ۲ در آمد های نفتی کشورهای منطقه خلیج فارس به میلیارد دلار) و قیمت نفت اوپک

کشور	۲۰۹ درآمد های نفتی به دلار	۲۰۱۰	۲۰۱۱	متوسط قیمت نفت اپک ۲۰۰۹	قیمت نفت به دلار ۲۰۱۰	قیمت نفت به دلار ۲۰۱۱	۲۰۱۲
ایران	۵۵	۷۱/۲۱	۹۵	۶۱ دلار	۷۷/۴۵	۱۰۷/۴۶	۱۱۲/۲۶
عراق	۳۷	۷۱	۷۱	۶۱ دلار	+	*	*
کویت	۴۱/۸	۵۳	۸۵	۶۱ دلار	*	*	*
قطر	۲۴	۵۷	۵۷	۶۱ دلار	*	*	*
عربستان	۱۵۴	۱۸۵	۳۱۱	۶۱ دلار	*	*	*
امارات	۴۴/۷	۵۸	۱۰۱	۶۱ دلار	*	*	*
عمان				۶۱ دلار	*	*	*
بحرین				۶۱ دلار	*	*	*

تنظیم نگارنده از منابع eshtesadonline.com —
www.khabaREGHTESADI.COM

مترمکعب (۷۴۱/۵) تریلیون فوت مکعب ، گاز طبیعی ۱۴/۹ درصد ذخایر جهانی در مقام اول منطقه خلیج فارس، قطر با ۷/۱ تریلیون و ۵٪ سهم جهانی ، امارات متحده عربی با ۵/۴ و عربستان با ۵/۲ تریلیون متر مکعب در مقام های بعدی در سطح جهان قرار دارند .. هم اکنون در دنیا تروریسم و نفت از دو جهت مکمل هم می باشند یکی تصاحب مخازن عظیم نفت و گاز و دیگری فروش و کسب درآمد. تروریسم و نفت در بسیاری از بخش های اقتصادی و سیاسی دنیا با یکدیگر پیوند خورده اند زیرا نفت ، سیاست و قدرت با درگیری و خشونت پیوند خورده اند . کشورهای منطقه خلیج فارس و خاورمیانه منابع نفت و گاز را در اختیار دارند آن را با امنیت ملی خود پیوند زده اند و وجود منابع مذکور را برای بقاء خود ضروری می دانند و با تمام قدرت از منابع نفتی محافظت می کنند از طرفی با خشونت در رابطه است چو

ن خاندان حاکم بر میدان نفتی نمی خواهند این ثروت هنگفت را از دست بدهند نمونه بارز آن کشورهای عرب حاشیه جنوبی خلیج فارس می باشند وزارت نیروی ایالات متحده امریکا در گزارشی بیان می کند عربستان سعودی در سالهای ۲۰۰۱-۲۰۰۲ مبلغ ۱۰۸ میلیارد دلار از محل صادرات نفتی درآمد داشته است که تقریباً بیشتر این درآمدهای نفتی یا روانه گاو صندوق های خاندان سلطنتی شده یا به حساب هایشان واریز گردیده است (زندى، ۱۳۸۵: ۲۷۲) از امارجدول شماره ۲ متوجه می شویم کشورهای عرب حاشیه جنوبی خلیج فارس طی سالهای ۲۰۰۹-۲۰۱۱ باتوجه به درآمدهای هنگفت نفتی به پدیده شوم تروریسم را که منجر به بروز خشونت های سیاسی و اجتماعی و نظامی در این منطقه و مناطق پیرامونی آن شده دامن زده و در این حوادث تروریستی دست داشته اند برای روشنتر شدن رابطه تروریست ها با کشورهای عرب خلیج فارس ذکر دستگیری ابو زبیده از فرماندهان القاعده نمونه جالبی است در مارس ۲۰۰۲ ابو زبیده یکی از رهبران رده بالای القاعده بعد از جملات ۱۱ سپتامبر در پاکستان دستگیر شده که دو کارت بانکی از وی کشف گردید یکی مربوط به بانکی در کویت و دیگری مربوط به بانکی در عربستان بود. بعد از دستگیری ابو زبیده وی را به یک زندن سری سیا در تایلند منتقل کردند در زندان شرایطی برای او مهیا شد که ابو زبیده تصور کند در عربستان و در بازداشت دستگاه اطلاعاتی سعودی می باشد مأموران سیا تصور می کردند ابو زبیده می ترسد و اعتراف خواهد کرد اما آمریکائیه با کمال تعجب متوجه شدند او از این که در بازداشت سعودی ها است احساس راحتی می کند. ابو زبیده به بازجویانش چند شمار تلفن از مقامات عربستان سعودی را داد که می توانستند به نفع وی شهادت دهند و برای خلاصی از زندان کمکش کنند (جیمز رایزن ۱۳۷۸، ص ۲۶۴) اگر چه حقیقت تلخ می باشد اما چاره ای جز بیان آن وجود ندارد مقامات کشورهای عربی حاشیه جنوبی خلیج فارس برای سالهای متعددی چشم خود را بر روی تروریسم اسلامی که خود آنها به وجود آورنده آن بوده اند بسته اند و با پرداخت پول به تروریست ها مصالحه می کنند و برای حفظ وضع موجود در منطقه، و نیاز به افراط گرایان مذهبی آنها را خشنود و به کارگیری می نمایند. در جریان دستگیری ابو زبیده مشخص شد هدایای مالی فراوانی از اعراب ثروتمند سعودی و شیوخ عرب خلیج فارس از طریق صندوقهای خیریه اسلامی عربی و اشخاص حقوقی به بنیاد گرایان افراطی اسلامی پرداخت می شده است (همان ص ۲۴۹) بر اساس سند محرمانه ای که وزیر امور خارجه امریکا دسامبر ۲۰۰۹ منتشر نمود بیان شده حامیان مالی در عربستان مهمترین منبع حمایت از گروه های تروریستی سنی در سراسر جهان هستند. موارد ذکر شده نمونه کوچکی از هزاران موردیست که در منطقه خلیج فارس و خاور میانه و حتی مناطق دیگری از جهان به وقوع پیوسته است اما حوادث تروریستی که هر شبانه روز در اطراف ما به وقوع می پیوندد به صورت گزینشی انتخاب و در راستای منافع قدرت های منطقه ای و جهانی از شبکه های خبری دنیا پخش می شود نشان از دخالت های آشکار و پنهان حمایت از تروریسم دارد و مبارزه با تروریسم بیشتر نمایشی و برای فریب افکار عمومی جهان است باید اذعان کرد عربستان سعودی امارات متحده عربی قطر و... خودپرداز بانکی پر از پول تروریست ها هستند که هیچ وقت این خود پردازها خالی از اسکناس نمی شود. به جرات

میتوان گفت اگر قیمت بالای نفت و گاز و درآمدهای حاصله از آن نبود و قیمت نفت در سطح ۲۰ تا ۷۰ دلار باقی میماند این درگیریه‌ها و رقابت‌های منطقه‌ای در سطح خلیج فارس و خاور میانه از این شدت برخوردار نبود و کمتر به چشم می‌خورد.

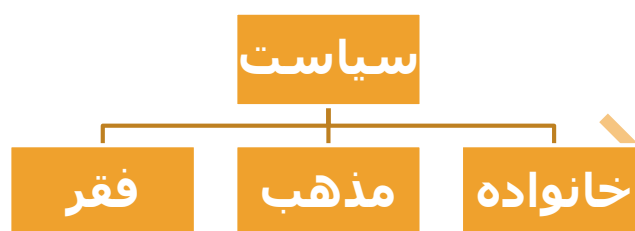
۲- حمایت‌های سیاسی قدرتهای بین‌المللی و منطقه‌ای از تروریست‌ها

با مطالعه حوادث حداقل نیم قرن اخیر در خاورمیانه و منطقه خلیج فارس به طور کلی متوجه دو نوع تروریسم می‌شویم تروریسم دولتی و تروریسم تحت حمایت دولتها که عمدتاً با انگیزه سرکوب مخالفان و یا دست یافتن به اهداف و منافع منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است. سقوط رژیم‌های ثابت مانند سقوط رژیم پادشاهی در افغانستان و سپس اشغال این کشور توسط شوروی سابق کمک بزرگی به بنیادگرایی اسلامی و درده‌های بعد به تروریست‌ها بود. (فرجی راد، ۱۳۹۲: ۸) این تحول عظیم باعث گردید زمینه‌های بنیادگرایی و مبارزات خشونت‌آمیز جهت اثبات افکار سیاسی و مذهبی که در شمال آفریقا بویژه در کشور مصر پا گرفته بود به منطقه خلیج فارس و مناطق دیگر خاورمیانه منتقل گردد و در پی آن باعث گسترش تندروی و فعالیت‌های گسترده آنها شود. منشاء حزبی و کارگردی و ساختاری بنیادگرایی اسلامی که بنیانگذاران آن در ابتدا با یک دیدگاه اسلامی خاص دنبال آن بودند در غالب شکل‌گیری اخوان المسلمین در سال ۱۹۲۸ میلادی در **شهر اسماعیلیه مصر** به رهبری **حسن البنا** با هدف زنده کردن شعائر اسلامی و از بین بردن سلطه بیگانگان و برقراری حکومت اسلامی در کلیه امور فرهنگی، نظامی و سیاسی تاسیس گردید. و به دنبال آن گروه جماعت اسلامی و سپس جهاد اسلامی مصر در دهه ۱۹۷۰ باهدف براندازی حکومت مصر و برقراری یک حکومت دینی در این کشور بنیان‌گذاران تروریسم انور سادات در ۱۹۸۱ توسط خالد اسلامبولی از اعضای این گروه انجام شد. ایمن الظواهری بعد از عهده دار شدن رهبری این سازمان در سال ۱۹۹۱، دغام رسمی این سازمان با القاعده به رهبری اسامه بن لادن و تشکیل سازمانی جدید به نام قاعده الجهاد را اعلام کرد، خشونت اولیه پس از شکل‌گیری این گروه‌ها (اخوان المسلمین، جماعت اسلامی، جهاد اسلامی) بر علیه حاکمیت مصر، اردن، سوریه و کشورهای شمال آفریقا آغاز گردید هرچند دولتها با سرکوب آنها موفق به کنترل نسبی این گروه‌ها شدند ولی این کار باعث ریشه گرفتن آنها در بین توده‌های مردم شد، با تحولی که در پی اشغال افغانستان توسط شوروی سابق و روی کار آمدن ضیا الحق با چهره‌ای مذهبی در پاکستان روی داد باعث سرازیر شدن بنیادگراها از این مناطق به بهانه مبارزه با کمونیسم به رهبری اتحاد جماهیر شوروی به منطقه خلیج فارس و مناطق شرقی خاورمیانه شد این بنیادگرایان از نظر دیدگاهی و نگرش اسلامی نگرش‌های افراطی و تند همچون سلفی‌ها نداشتند اما به خاطر وجود تفکر و بستر سازی ایدئولوژیکی و پول نفت که در اختیار حامیان جریان سلفی همچون عربستان و دیگر کشورهای عرب خلیج فارس قرار داشت تحت تاثیر قرار گرفته و بر میزان تندروی آنها افزوده شد به دلیل حمایت قدرتهای منطقه‌ای مانند عربستان و حمایت‌های تسلیحاتی و لجستیکی ایالات متحده آمریکا فعالیت‌های گسترش چشمگیری

داشت از سوی دیگر حمایت های بی دریغ پاکستان به دلیل درگیری چند دهه ای خود با کشور هندوستان به خاطر مسئله کشمیر که پاکستان توان حل نظامی و سیاسی آن را نداشت یک فرصت استثنایی را در اختیار این کشور قرار داد تا مراکزی را در وزیرستان جنوبی و شمالی، مناطق باجور، مهمند و دیگر مناطق کوهستانی و دره ای در خاک خود مهیا نماید این کار هم برای کمونیست های در رأس دولت افغانستان و هم دولت شوروی مشکلاتی به وجود آورد در نهایت شوروی از افغانستان عقب نشینی کرد و سپس فرو پاشید و حکومت کمونیستی در افغانستان سقوط کرد همچنین این کشور با استفاده از یک برنامه دراز مدت موفق شد هند را تحت فشار قرار دهد برای مثال بحران کشمیر از اوایل دهه ۱۹۹۰ به دنبال پیوستن فارغ التحصیلان مدارس مذهبی در پاکستان و مبارزان عرب افغانها از افغانستان به صفوف مبارزان کشمیری که موضوع کشمیر را همانند مسئله فلسطین می دیدند باعث شد دست به اقداماتی بر علیه هند بزدند یکی از این حملات در مومبایی (بمبئی) رخ داد که حدود ۱۷۰ نفر کشته و ۳۰۰ نفر زخمی شدند (www.bbc.c.uk.com) با عملیاتی که بر علیه هند صورت پذیرفت تنش بین دو کشور افزایش یافت این کشور پاکستان را در تمام این حملات متهم به حمایت از جبهه افراط گرایی مذهبی می نمود در نهایت پاکستان امتیازاتی را در کشمیر بدست آورد. در طی این سالها حدود ۳۰ هزار مدرسه مذهبی با تفکرات خاص و حمایت کشورهای عرب خلیج فارس با پول نفت و تفکر سلفی در پاکستان شکل گرفت که از این تعداد ۱۲ هزار مدرسه گرایش های افراط گرایانه دارند (www.articles.latimes.com) این مدارس مذهبی دارای دو تفکر یکی تفکر و گرایش نظامی ایدئولوژیکی و دیگری گرایش های سیاسی ایدئولوژیکی باشند تفکر و گرایش نظامی ایدئولوژیکی این مدارس همزمان با اشغال افغانستان توسط شوروی سابق شروع شد و رشد مدارس مذکور در سال ۱۹۸۰-۲۰۱۲ با کمک مالی کشور های عربستان سعودی، امارات متحده و با هدایت ژنرال ضیاء الحق در ۱۹۸۰ آغاز با حمایت رهبران پاکستان در دوره های بعد همچنان نیز ادامه دارد. متا سفانه این وضعیت باعث شد این کشور به کانون سازماندهی و پرورش طلاب از کشورهای مختلف مانند چین، ازبکستان، ترکمنستان، سین کیانگ (چین)، یمن، سومالی، بنگلادش، ایران، افغانستان، با حمایت های مالی عربستان تبدیل شود شست و شوی مغزی این طلاب با افکار سلفی مانند یا شریعت یا شهادتو چه بخشی چه کشته شوی پیروزی؟ یا اعتقاد آنها به بالاتر دانستن جهاد از نماز، روزه و حج و این که مسلمانانی که در عمل و نظر به جهاد نپرداخته اند اسلام را درک نکرده اند. (جمالی، ۱۳۹۰: ۱۲۰) این تفکرات و مانند این ها باعث شده دست بردن به اسلحه و کشتن مردم کوچه و خیابان با عملیاتی انتحاری، بمب گذاری و.. امری عادی تلقی شود که نمونه های بارز آن را در اقدامات تروریستی گروه جنرال در استان سیستان و بلوچستان و گروه های لشکر جهنگوی، سپاه صحابه در پاکستان، گروه النصره در سوریه و همچنین عملیات های انتحاری در عراق مشاهده نمود. گرایش دیگر مدارس مذهبی، سیاسی ایدئولوژیک است که اغلب این مدارس گسترش ایدئولوژی اسلامی در عرضه داخلی کشور هایشان و نفوذ به ارکان حکومتی را نیز جز وظایف این طلاب می دانند. در حال حاضر مدارس

مذهبی مذکور مسلمانان و فرزندان آنها را از ۵ تا ۱۷ سالگی تحت آموزش قرار می دهند و دلیل اصلی رونق این مدارس را باید در گره خوردن حلقه های عملکردی سیاست، خانواده، فقر و مذهب دانست کشورهایمانند افغانستان، پاکستان، مصر ترکیه، ایران و عراق، سوریه و... که درصد بالایی از جمعیتشان را به هر دلیلی فقرا تشکیل می دهند همه یا بخشی از فضای کشور در معرض رشد گروههای تروریستی هستند. عضوگیری راحت

نمودار رونق مدارس مذهبی سلفی

تنظیم نگارنده

گروههای تروریستی در این کشورها و کشورهای دیگر به علت وجود فقر استمدارس مذهبی با افکار سلفی که با گروههای تروریستی در ارتباط هستند به دلیل این که از پشتوانه مالی قابل توجهی برخوردارند می توانند نقطه اتکایی خوبی برای مردم فقیر به حساب آیند حضور در مدارس مذهبی و در نهایت فعالیت در گروههای تروریستی تحت عنوان مبارز، مجاهد و سپس شرکت در جهاد (کشتن مسلمانان دیگر) تا حدود زیادی خود و خانواده هایشان را از لحاظ مالی تأمین می نمایند. از طرف دیگر این افراد که در فقر شدید در کشور هایشان زندگی می کنند به دلیل نارضایتی از وضعیت سیاسی و اقتصادی شان و عدم توجه کافی دولتهایشان به وضعیت آنها، احساس می کنند آمادگی بیشتری برای جذب در گروههای تروریستی مانند القاعده، جند الله، لشکر طیبه، لشکر جهنگوی، النصره، پژاک و... را دارند. نتیجه این پیوند چهار جانبه (سیاست، خانواده، مذهب، فقر) خروجی سالانه حدود یک میلیون نفر تحت عنوان طلاب علوم دینی است که یا مستقیماً تحت عنوان جهاد وارد درگیری می شوند (افغانستان، سوریه) یا از حامیان فکری تروریست ها هستند نگاهی به امار تروریست های کشته و مفقود شده (بیش از ۶۱۱۳ نفر کشته و ۱۷ مفقود) با ملیت های عربستانی، مصری، لبنانی، چینی، افغانی، لیبیایی، پاکستانی، عراقی، ترکیه ای، اردنی، سومالیایی، کویتی، تونس، اندونزیایی، الجزائری، یمنی، قطری، ازبکستانی، مالتی لبنانی الاصل، موریتانیایی، سیرالئون. گواه بر این ادعا می باشد. fa.alala.com امار فوق نشان از استفاده عوامل چهارگانه مذکور توسط حامیان تروریست ها برای زنده ماندن این تفکر و به کارگیری ابزاری آنها توسط قدرتهای منطقه ای بخصوص بعد از سقوط طالبان و صدام و به هم خوردن توازن منطقه ای به نفع ایران می باشد که قدرت های منطقه ای

با حمایت بیگانگان برای حفظ منافع ملی خود لازم می بینند از گروه‌های بنیاد گرا و تروریست‌ها حمایت کنند تا قدرت رقیب نتواند تفکر و منافع خود را در منطقه پیگیری کند. با توجه به تغییر و تحولات منطقه و جهانی تعداد کشورهاییکه بطور علنی و رسمی از تروریسم حمایت می کنند کاهش یافته اند و فقط تعداد اندکی در زمینه حمایت از تروریسم فعال هستند کشورهایمانند عربستان، قطر، امارات متحده عربی، پاکستان و.. که از تروریست‌ها در این منطقه حمایت می کنند^{۴۸} در فهرست حامیان دولتی تروریسم از سوی ایالات متحده قرار نگرفته اند امروزه بنیادگرایی و تروریسم به یک مسئله بسیار پیچیده تبدیل شده اند و این وضعیت شفاف نیست که قدرتها چه زمانی و تا چه میزانی از این نیروها استفاده و حمایت می کنند اما آنچه مشخص است بهره گیران تروریست‌ها بستگی به تحولاتی است که منافع قدرت‌های منطقه ای و در پی آن قدرتهای جهانی ایجاب می کند از آنها بهره برداری نمایند به عنوان مثال از زمان اشغال عراق توسط ایالات متحده و روی کار آمدن یک حکومت شیعی در این کشور تروریست‌ها در عراق مورد حمایت کشورهای جنوبی خلیج فارس بوده اند و به جهت عدم شکل گیری ثبات در عراق مورد استفاده قرار گرفته اند تا زمانی که کشورهای عربی احساس نکنند که

دولت فعلی عراق وجودش به تقویت رقیب منطقه ایشان یعنی ایران تبدیل نمی شود آنها از حمایت تروریست‌ها دست برنخواهند داشت. همچنین باید عنوان نمود پس از آغاز بهار عربی یا بیداری اسلامی منطقه وسیعی از شمال آفریقا تا شبه قاره هند فضای تنفسی وسیعی برای تروریست‌ها فراهم شده و اوج آن را در حال حاضر در عراق، سوریه و پاکستان مشاهده می نمایم.

۳- گسترش فن آوری اطلاعات و رسانه ای^{۴۹}

هر کشوری که از تخصص و فناوری بالاتر و امکانات مالی بیشتری برخوردار باشد و از فضای رسانه ای به خوبی استفاده کند بطور حتم جایگاه مهمتری در منطقه و جهان پیدا خواهد کرد. امروزه در عصر اطلاعات، معمولاً رسانه‌ها، افکار عمومی اعتقادات و باورهای مردم را به خوبی تحت تاثیر قرار می دهند فضای رسانه ای و فضای سایبر در عصر حاضر مانند لبه یک شمشیر هم می تواند در کارهای خیر و هم در کارهای شر مورد استفاده قرار گیرد سایبر^۱ به معنای سکندار یا راهنما^۲ است و نخستین کسی که واژه فضای سایبر را به کاربرد ویلیام گیتسون نویسنده داستانهای علمی، تخیلی در کتاب نورومنس^۳ است، (WWW.RASEKHOON.NET) برخی از نویسندگان فضای سایبر را این چنین تعریف می کنند: مجموعه ای از ارتباطات درونی انسانها از طریق

رایانه و وسائل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی . محیط واقعی با توجه به محصور و محدودش فرآیندی را بوجود می آورد که دولتها بتوانند آن را کنترل

ماخذ

<http://www.psyop.ir>

نمایند ولی محیط مجازی هیچ مرزی ندارد و برای ورود به پایگاههای اینترنتی کشورهای دیگر نیازی به هیچ پاسپورت و ویزایی نیست . تروریست ها و حامیان آنها فضای رسانه ای و فضای سایبر را با هم تلفیق کرده و از آن به طور گسترده بر علیه مخالفان خود استفاده می نمایند . اشمید معتقد است تروریسم تنها خشونت نیست بلکه به معنای تبلیغات کاذب نیز می باشد او خشونت و تبلیغات کاذب را دو بال تروریسم می داند (عبداله خانی، ۱۳۸۶: ۵۱) اینترنت یکی از پیچیده ترین ابزارهای است که تاکنون برای اهداف تروریستی مورد استفاده قرار گرفته است ، بااین ابزار تروریست ها با استفاده از هزاران نام مجازی وبدوناین که نشانه ای ازخود بر جای گذارند به خشونت ها ومسائل تروریستی دربسیاری از کشورها ی خاور میانه و جهان دامن می زنند. مواد منفجره ، سلاحهای گرم ،رایانه ها ،اینترنت و فضای مجازی و رسانه های ماهواره ای حامیان عرب منطقه ایشان از ابزارهای آنها درمیدان فیزیکی و ومجازی است حدود ۶۰۰ شبکه ماهواره ای در جهان عرب وجود دارد که ۵۰۰ شبکه آن در اختیار ۶کشور عرب حوزه خلیج فارس است(www.psyop.ir)کشورهای عرب حوزه خلیج فارس به دلیل ضعف ساختاری ووجود نظام های قبیله ای ووحشت از هر گونه تغییر سیاسی ،در گسترش تروریسم نقش مهمی در منطقه وجهان برعهده دارند. این کشور های عقب مانده به دلیل برخورداری از توان مالی بالا ودرآمدهای هنگفت نفتی ،پدیده شوم تروریسم را که منجر به بروز خشونت های سیاسی و اجتماعی و مذهبی در منطقه وجهان شده ، ترویج می کنند . در این بین عربستان سعودی و قطر در گسترش تروریسم مدرن نقش مهمی را در منطقه خلیج فارس و خاورمیانه به عهده دارند عربستان با داشتن بیش از یکصد شبکه ماهواره ای سالانه ۱۰میلیارد دلاربرای ترویج مذهب وهابیت وترویج خشونت های مذهبی و... هزینه می

کند که این رقم بالاترین هزینه در سطح جهان به شمار می رود. به اعتقاد جوزف نای دو عامل فناوری و سیاست، تروریسم را وارد جایگاه جدیدی نموده است (عبداله خانی همان: ۵۲). گروههای تروریستی برپایه اعتقادات مذهبیشان و تغییراتی که در گرایش سیاسی و فناوری هایشان به وجود آمده سازمان و تشکیلات خود را تغییر داده اند به طور کلی استفاده از اینترنت و رسانه ها با توجه به پشتیبانی حامیان تروریست ها از آنها فرصت طلایی در اختیار آنها قرار داده است با استفاده از این فناوری ها افراد زیادی را سرتاسر جهان می توانست تحت تاثیر قرار دهند استفاده ابزاری دولت ها از فناوری های نوین برعلیه شهروندان و یا شهروندان دیگر کشورها جهت رسیدن به اهداف سلطه طلبانه خود یا استفاده تروریست ها از آن برای رسیدن به اهدافشان لذت دستیابی انسان به علم و فن آوری های جدید را به حداقل رسانده و یا خواهد رساند استفاده از این فناوریگونه مدرن جمله کلاو زونیس است که اینترنتتداوم جنگ با ابزارهای جدید می باشد (آنجالالانگو، ۱۳۸۲: ۶۹) با توجه به جهانی شدن و روند شتابان آن تروریست ها نیز با این روند شتابان پیشرفتهای زیادی داشته اند.

۴- ویژگیهای جغرافیایی منطقه

قسمت اعظم منطقه جنوب غرب آسیا را مناطق بیابانی و کویری و کوهستانی تشکیل می دهد منطقه خلیج فارس با ۴/۵ میلیون کیلومتر مربع به دلیل پیوستگی جغرافیایی که این منطقه با خاور میانه دارد منطقه ای به وسعت ۸/۶۸۷/۷۰۷ کیلومتر مربع را تشکیل می دهد وضعیت سیاسی اقتصادی فرهنگی اجتماعی و مذهبی این منطقه به گونه ای است که اگر حادثه ای در یک گوشه از منطقه اتفاق بیفتد تمام سیستم از آن تاثیر پذیر خواهد بود

۴-۱) جغرافیای طبیعی

منطقه خلیج فارس، خاور میانه و حتی حوزه های پیرامونی آن دارای ویژگیهای طبیعی است که فضای مناسبی را برای فعالیت تروریست ها فراهم می کند که به مهمترین آنها بطور خلاصه اشاره خواهد شد.

الف) بنیادهای زیستی ضعیف

حیات انسانی و امکان زیست گروههای انسانی در فضاهای جغرافیایی بستگی به آب و خاک و آب و هوای مساعد دارد عوامل جغرافیایی در شکل گیری و گسترش و تکامل حیات گروههای انسانی تاثیر زیادی دارد (حافظ نیا، ۲۰۰۲، ص ۶۷-۷۵) بخش های عظیمی از منطقه خلیج فارس در مجاورت با کمربند بیابانی کره زمین قرار گرفته که این عامل باعث

نقشه شماره ۲
منطقه براساس تقسیم بندی کوپن - تنظیم نگارنده ۱۳۹۲

گرمای شدید، خشکسالی و کم آبی در مناطق جنوبی خلیج فارس و قسمت های زیادی از مناطق شمالی خلیج فارس شده است . (نقشه شماره ۲ و ۳) بطور کلی شرایط زیستی ضعیف موجب پراکندگی زیاد جمعیت شده و همین عامل باعث شده منطقه از پراکندگی یکنواخت جمعیت بی بهره باشد بیشتر جمعیت در مناطق ساحلی مرطوب، کوهپایه ها و زمین های حاصلخیز متمرکز شده اند و جود فضاهای خالی گسترده زمینه ساز فعالیتهای گروههای تروریستی می باشد

ب) توپوگرافی منطقه (وجود عوارض گسترده و متنوع جغرافیایی)

منطقه خلیج فارس دارای اشکال ژئومورفولوژیکی و جغرافیایی متعدد است که مهمترین آنها بیابانها، کویرها، کوهستانهای بلند و حوزه های آبریز و... به عنوان مثال بیابان لوت. منطقه فاقد حیات این بیابان ۲۰۰ کیلومتر طول و ۱۵۰ کیلومتر عرض و دشت کویر با طول ۸۰۰ کیلومتر و عرض حدود ۶۰۰ کیلومتر. (نگارش، ۱۳۷۳: ۱۲۷) وربع الخالیدر شبه جزیره عربستان حدود ۱۵۰۵۰۰/۰۰۰ هزار کیلومتر مربع است. همچنین ناهواریهها، اقلیم، و حتی امکانات و در نهایت بروز نابرابریها و تضادهای ناحیه ای موثر است. یکی از مشکلات ژئوپولتیکی کشورهای خلیج فارس و خاورمیانه ناشی از همین وضعیت می باشد. از نظر طبیعی بخشهای شمالی این منطقه را رشته کوههای بلند و ممتد که قسمت های زیادی از کشورهای ترکیه - عراق - ایران - افغانستان - پاکستان - و تاجیکستان را فرا گرفته پوشانده است در ترکیه آلپهای پونتیکی در شمال و

* وسعت های مختلفی ذکر شده مثلا طول آن ۱۰۰۰ کیلومتر و عرض آن ۶۰۰ کیلومتر

نقشه شماره ۳
وضعیت

توپوگرافی منطقه - تنظیم نگارنده ۱۳۹۲

سلسله جبال توروس در جنوب این کشور قرار دارد که دنباله این کوهها به نام آنتی-توروس به طرف شمال شرقی کشیده شده و به فلات ارمنستان می‌رسد. بلندترین قله آن آرارات با ارتفاع ۵۲۰۰ متر است. در ایران رشته کوه البرز در شمال و رشته کوه زاگرس در غرب ایران قرار گرفته است. از ۱۶ قله مرتفع جهان ۷ قله آن در پاکستان قرار دارند. بزرگترین قله پاکستان با ۸۴۰۰ متر در سلسله جبال قرا قروم واقع شده و قله‌های تانگایربت ۷۸۰۰ متر در کوههای هیمالیا، قله تریچ میرا با ارتفاع ۷۵۰۰ متر در سلسله جبال هندوکش قرار گرفته اند. (سپاه پاسداران، ۱۳۸۰: ۳) در قسمت شمال شرقی منطقه در آسیای مرکزی در کشور تاجیکستان ارتفاعات تین‌شان با قله انقلاب و اسماعیل سامانی قرار دارد. این عوارض جغرافیایی گسترده با توپوگرافی خشن قدرت گروههای تروریستی مسلح را در برابر دولتها و ارتشهای کلاسیک منطقه افزایش داده است

ج) انزوار جغرافیایی و دوری از مراکز سیاسی حکومت

واحدهای سیاسی برای اعمال قدرت و رابطه با تمام سرزمین هایشان حتی در مناطق پیرامونی کشورشان نیاز به ارتباطات گسترده ای دارند فاصله مناطق پیرامونی با مرکز و وجود توپوگرافی خشن و راههای ارتباطی ضعیف باعث مرکز گریزی مناطقی مانند بلوچستان ایران و پاکستان یا کردستان عراق، ترکیه، ایران و مناطق شرقی عربستان و... شده است که البته شدت و ضعف این مرکز گریزی به وسعت، شکل کشور و قدرت دولت مرکزی بستگی واحدهای سیاسی منطقه بستگی دارد

۴-۲) جغرافیای انسانی منطقه

شامل جغرافیای جمعیت ، اقتصادی ، فرهنگی ، سیاسی ، می باشد یا تحت تأثیر جمعیت ساکن در آن و ویژگی های تاریخی ، فرهنگی ساکنان این مناطق شکل گرفته یا بر اثر سیاست های حکومت این واحدهای سیاسی در زمینه در اختیار قرار دادن امکانات ، خدمات و تسهیلات در منطقه ایجاد شده است . بعضی از ویژگیهای جغرافیای انسانی منطقه زمینه ساز شکل گیری و تداوم حضور گروههای تروریستی شده است .

الف) توسعه نامتوازن منطقه ای

شاخص های توسعه اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی ، فرهنگی و فضایی در هشت واحد سیاسی منطقه خلیج فارس نشان دهنده این است که ساختار فضای مرکز ، پیرامون در اکثر این کشورها وجود دارد به عنوان مثال مطالعات انجام شده در خصوص عدم تعادل و شکاف نابرابری های منطقه ای در ایران بیش از ۱۰ برابر می باشد. در توسعه اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی ، فرهنگی فضایی کشور الگوی مرکز پیرامون هم در مقیاس ملی و هم در مقیاس منطقه ای و محلی شدیداً حکم فرماست (حافظ نیا، همان : ۱۸۶) بطوری که بیشتر شهرستانهای عقب مانده در نواحی حاشیه ای و مرزی ایران واقع شده اند شبیه این وضعیت در بسیاری از کشورهای منطقه قابل مشاهده است وجود فقر ، عقب ماندگی و سرمایه گذاری اندک اقتصادی در این مناطق بطور طبیعی زمینه ساز شکل گیری گروههای تروریستی و جذب تعدادی از افراد به این گروهها را در پی داشته است .

ب) تفاوت های قومی ، مذهبی با حکومت مرکزی

بیشتر واحد سیاسی منطقه خلیج فارس بلحاظ قومی و حتی مذهبی کشورهای ناهمگن بشمار می آیند و اقلیت های قومی

در این کشورها مانند کردها ، ترکها ، عربها ، بلوچ ها ، ترکمن ها اگر چه دین مردم منطقه اسلام می باشد اما به لحاظ مذهبی (اهل سنت و شیعیان) در ایران و عربستان ، عراق با مناطق مرکزی کشورشان دارای تفاوت های قومی مذهبی هستند به لحاظ جغرافیایی اکثر این اقوام در نواحی پیرامونی در دشتها و مناطق مرتفع و مرزی قرار دارند (نقشه شماره ۱) به طور کلی اقوام ساکن در مناطق پیرامونی کشورهای منطقه در برخی متغیرها مانند زبان ، لهجه مذهب با بخش های مرکزی کشورشان دارای تفاوت هایی هستند همین عامل باعث بروز مشکلاتی برای دولتهای این کشورها شده است

ج) نظام قبیله ای و پیوندهای قومی ، مذهبی با خارج از مرزهای کشورها

همبستگی در درون جوامع جزء عوامل پیوند دهنده قومی و ملی است آنچه باعث پیوند اقوام در واحدهای سیاسی منطقه خلیج فارس و خاورمیانه شده و این اقوام را با خارج از مرزهای سیاسی

کشورشان پیوند می دهد نژاد، زبان مشترک اداب و رسوم و مذهب می باشد وجود دلبستگی و تعصب طایفه ای در بین اقلیت های قومی در کشورهای منطقه خلیج فارس و خاورمیانه مانند کردها، ترکمن، بلوچ، اعراب و قبل از آن که خوبی و بدی، درستی و نادرستی فرد را در امور گوناگون مشخص کند در وضعیت خانوادگی فرد ثبت می شود و تأثیر به سزای دارد وجود ساختار قبیله ای متعصبانه باعث حمایت های کورکورانه قبیله و طایفه از افراد مورد نظر به هر قیمتی حتی اگر کاری نادرست و خلاف قانون را انجام داده باشند در پی دارد (هدا وندمیرزائی ۱۳۸۲، ۲۹۳) این اقوام دارای پیوستگی های جغرافیایی در کل منطقه خاورمیانه اند (نقشه شماره ۱) که در صورت تعقیب از سوی نیروهای امنیتی این کشورها به کشور های همسایه وارد می شوند (مانند کردها در عراق، ایران، ترکیه یا بلوچهای ایران).

نتیجه گیری

بی ثباتی در خلیج فارس در دهه های گذشته بنا به دلایلی از جمله تفاوت دیدگاهها و برتری طلبی رژیم های منطقه، باز کردن پای قدرتهای بیگانه و تحولاتی مانند انقلاب اسلامی ایران، اشغال افغانستان توسط شوروی، جنگ های ایران و عراق و کویت، اشغال عراق توسط امریکا و وجود داشته و امری مسلم می باشد اما در یکی دو دهه اخیر عامل دیگری نیز به آن اضافه شده که عبارت است از تروریسم، تروریسمی که بیشتر مردم عادی را مورد هدف قرار داده و با تلفات سنگین انسانی همراه است و ریشه این تروریسم در کشورهای عرب منطقه خلیج فارس قرار دارد و چاشنی آن عامل مذهبی می باشد. در حال حاضر عامل مذهبی با استفاده از دلارهای نفتی نقش مهمی را در توسعه و گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس و خاور میانه دارد عاملی که قدرتهای منطقه ای و ابر قدرتها به طور خواسته یا ناخواسته از آن به عنوان عامل فشار جهت رقابت در منطقه و اعمال نفوذ از آن استفاده می کنند. شاید بتوان عنوان نمود که علت اصلی گسترش تروریسم در منطقه خلیج فارس و حوزه های پیرامونی آن مانند خاور میانه، شبه قاره هند، آسیای میانه، قفقاز و ... با چهار عامل مهم و اساسی ۱- در آمد های نفتی ۲- گسترش فناوری اطلاعات (رسانه ای و فضای سایبر) ۳- حمایت های سیاسی بعضی قدرتهای منطقه ای و جهانی از تروریست ها ۴- ویژگیهای جغرافیایی منطقه در ارتباط است عربستان سعودی و قطر با استفاده از دلارهای نفتی در گسترش تروریسم مدرن نقش مهمی را در منطقه خلیج فارس و خاور میانه به عهده دارند عربستان با داشتن بیش از یکصد شبکه ماهواره ای سالانه ۱۰ میلیارد دلار برای ترویج مذهب وهابیت و ترویج خشونت های مذهبی و ... هزینه می کند که این رقم بالاترین هزینه در سطح جهان به شمار آید پیش بینی می شود در آینده نزدیک مسئله تروریسم در منطقه حل و فصل نشده و تا مدتها ادامه داشته باشد

منابع و ماخذ

- ۱- انجلا لانگوایتنت و عملیات روانی ترجمه پ کریمی فصلنامه مطالعات عملیات روانی سال اول شماره یک ستاد مشترک سپاه پاسداران ۱۳۸۲

- ۲- جمالی جواد افراط گرایی در پاکستان، موسسه مطالعات اندیشه سازان نورتهران ۱۳۹۰
- ۳- جیمز رایزن دولت جنگ ترجمه معین محمد مهدی و ذوالفقاری مهدی، موسسه اندیشه سازان نور، چاپ اول ۱۳۸۷
- ۴- حافظ نیا محمد رضا، جغرافیای سیاسی ایران، انتشارات سمت چاپ سوم ۱۳۸۸
- ۵- سپاه پاسداران معاونت اطلاعات ل ۵ نصر بررسی جغرافیای طبیعی، انسانی و نظامی پاکستان ۱۳۸۰
- ۶- عبدالله خانی، علی تروریسم شناسی، موسسه بین المللی ابرار معاصر تهران ۱۳۸۶
- ۷- فرجی عبدالرضا راد جزوه درسی جغرافیای سیاسی خلیج فارس دوره دکتری دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات ترم دوم ۱۳۹۱-۹۲
- ۸- نگارش حسین جزوه درسی ژئومورفولوژی ایران دوره کارشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان ۱۳۷۳
- ۹- ولفگانگ براماندل - کریستین دسپالمس همکاری چند جانبه سازمانهای اطلاعاتی اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم ترجمه حمید رضا شیخ انتشارات شکیب ۱۳۸۸
- ۱۰- والتر رایش ریشه های تروریسم ترجمه سیدحسین محمدی نجم انتشارات شکیب ۱۳۸۸
- ۱۱- هداوند میرزایی محراب تحلیلی بر بحرانهای سیاسی و امنیتی استان سیستان و بلوچستان پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز ۱۳۸۲